

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅԱՆՊԱՏՐԱՍՏԻՑ ԽՕՍԲԷՆ

ՊԱՀԱՆՋՈՒԱԾ

ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քանի մը թելադրութիւններ միայն կ'ընեմ իբրեւ կարեւոր յատկութիւններ յանպատրաստից խօսքի:

Ա.- Խօսքի նշգրտութեան, կանոնաւոր ընթացքի: Խօսքը պէտք է ունենայ միութիւն մը մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը: Այս յատկութիւնները կը սպասուին ոչ միայն ատենաբանութիւններէ, այլ նաեւ խօսակցութեանց ալ մէջ: Պէտք է տէր ըլլալ անձին, թոյլ չտալ որ յուզումը, այդ գէշ յուզումը փոքորիկ հանէ մեր մէջ ու ամէն բան իրար խառնէ: Կայ աղէկ յուզում մըն ալ որ թռիչք կու տայ, բայց այդ ալ մեր ձեռքը չէ, կրնայ գալ եւ չգալ եւ գայն պէտք չէ հաշուի առնել, այլ վստահիլ մի միայն մեր մտքին:

Բ.- Այդ խօսքը պէտք է պատշաճի պարագային, քանի որ պարագան է որ կու տայ մեզի նիւթը:

Գ.- Խօսքը նիւթին պէտք է վերաբերի բայց նիւթին շրջանակին մէջ գիտ մը պէտք է ըլլայ: Ոչ տափակ ըլլալ եւ ոչ պայմանադրական այլ մասնաւոր իտէ մը գտնել, պարագան այդ իտէ-ին կապել եւ անով խօսիլ: Պարագայական նշանաւոր խօսող մը եղած է Թորգոմ Սրբազան որ թէ՛ քնատուր ձիրքը ունէր եւ թէ վարժութիւնը, որով միշտ բան մը կը գտնէր ըսելիք: Ամէն հաւաքական առիթ առօրեայէն վեր ելլել մըն է: Խօնք է անունի օր մը: Բաղձանք մը որ այդ անունին տիրողը տիրօջը պէս ըլլայ: Գիտի համար կանոն չկայ, պէտք է գիտնալ որ կը սպասուի գտնել մը, հետեւաբար պէտք է փնտռել: Գիտ ընելու համար պարագային մէջ պէտք է մտնել. բաց սիրտ, հաղորդական սիրտ պէտք է ունենալ, որովհետեւ մեծ

մտածումները սրտէն կու գան ըսուած է:

Դ.- Այդ պարագայական խօսքը պէտք է ըլլայ պարագային յարմար թօնի մը մէջ, ինչպէս եղանակ մը որ Do Majeur-ի մէջ է: Ամէն հաւաքոյթ որոշ tonalite-ի մը կը պատկանի, ինչպէս musique-ի մէջ շատ մը նօթեր կը բերուին. բայց՝ նոյն tonalite-ին մէջ: Ան որ կերուխումի ատեն յուղարկաւորութեան բաներ կ'ընէ՝ «չերթար», «տեղին չէ» կ'ըսենք:

26 Դեկտ. 1942

«ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷ ՄԸ ԵՏԲ ԿԱՐԾԻՔ ՄԸ»

Ամէն արուեստի գործի արժէքը խորքին ծաղկած ըլլալն է ձեւին մէջ, նիւթի մը transfigure ըլլալն է: Գրականութիւնը դէպի երկու բեռներ ձգտուած է, ոմանք դէպի մին կ'երթան, ուրիշներ դէպի միւսը: Մին՝ poesie pure, միւսը՝ Pure Prose: Poesie Pure-ի մէջ խորքը ձեւ առած է մինչեւ ձայնին մէջ: Ձեւ կրնար կարգաւ առանց այդ ձայներով այդ բառերուն: Ջուտ արձակ՝ ուր բառերը իրենց ձայնով մաս չեն կազմեր, այլ նշաններ են թելադրող, ինչպէս գիրքերուն ուղադրութիւն չենք ըներ եւ անոնց պարզապէս թելադրողներն են: Բառերը կը ջնջուին իրենց իմաստը ի յայտ բերելու: Poesie Pure-ի մէջ տեսակ մը երաժշտութիւն կայ «De la musique avant toute chose» ըսած է Վերլեն: Բայց արձակները ոն չունին: Անոնց ոնը իտէ-ներուն ընդելուզման մէջ է: Ձեւը մաս չը կազմեր արտայայտութեան: Poetsie Pure-ը որքան արժէքաւոր է, այնքան անթարգմանելի է, իսկ գործ մը որքան դէպի արձակ գացած է այնքան թարգմանելիութեամբ արժէք կը ստանայ:

14 Նոյ. 1942

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ